

Kritické stavy v pediatrii

sdělení pro bakalářské studijní obory

MUDr. Martin Fajt

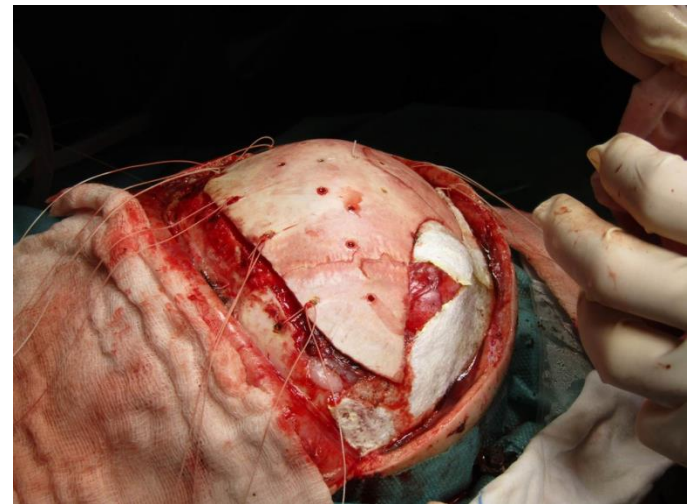
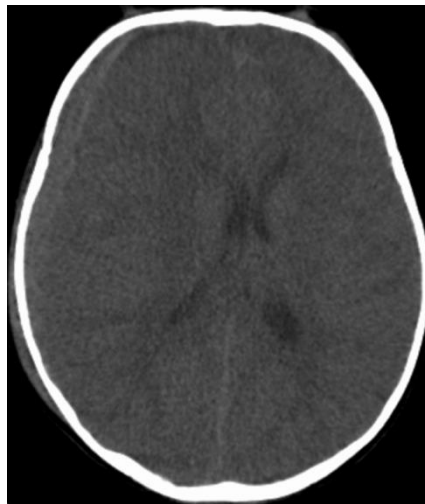
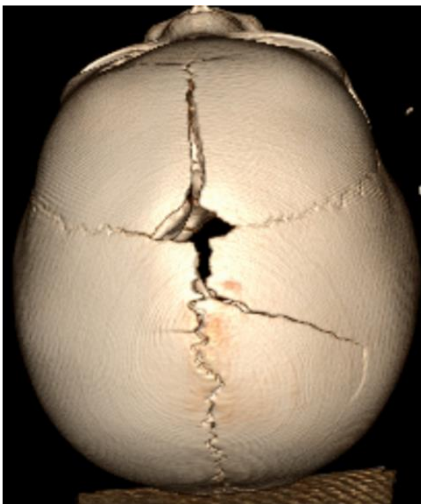
Klinika dětské chirurgie a traumatologie 3. LF UK v TN

Pediatrická klinika 1. LF UK a IPVZ v TN

Kritické stavy

situace spojené se selháním (nebo selháváním) jedné nebo i dalších životních funkcí a / nebo rozvratem vnitřního prostředí

vyžadují urgentní náhradu či trvalou nebo opakovanou podporu jedné nebo i dalších životních funkcí, úpravu případných poruch vnitřního prostředí a řešení vyvolávající příčiny

v případě rozvoje kritického stavu je plně indikován pobyt pacienta na pracovišti intenzivní resp. resuscitační péče

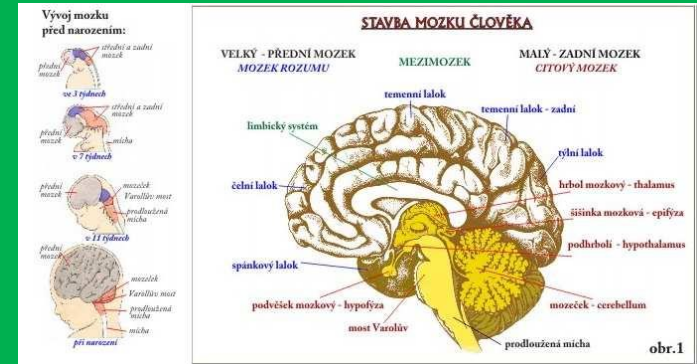
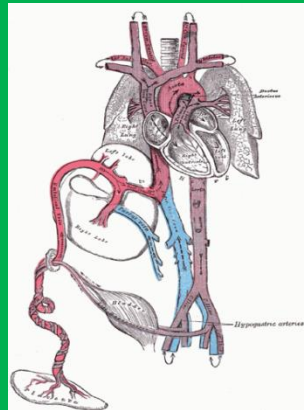
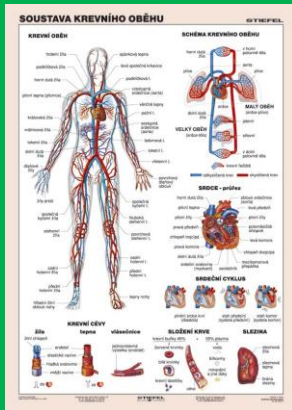
vymezení základních pojmů = základní životní funkce

Funkce centrální nervové soustavy (dále CNS)

= klinickým projevem činnosti CNS je úroveň vědomí

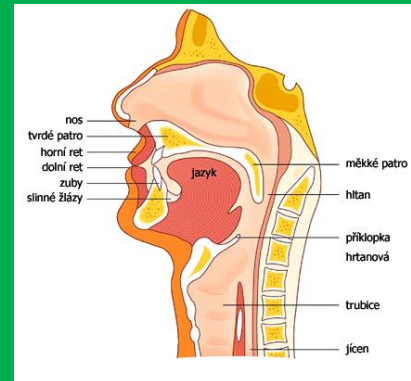
Funkce kardiovaskulárního systému

= činnost srdce a oběhového systému

Funkce respirační soustavy

= v užším slova smyslu aktivita dýchacích cest a činnost plic

Vnitřní prostředí

= jedním ze základních předpokladů normální činnosti makroorganismu je zajištění homeostázy (*homeostasis*) = udržování stálosti vnitřního prostředí organismu (např. stálá T, optimální úroveň acidobazické rovnováhy, koncentrace iontů atd.).

základní úkoly pediatrické intenzivní péče

stabilita základních životních funkcí včetně parametrů vnitřního prostředí

diagnostika a léčba základní příčiny stavu + případných komplikací

zajištění optimálního komfortu pacienta a podmínek k výše uvedenému

ICU = JIP

I see you = vidím tě

kontinuální monitorace ZŽF, bilance tekutin a dalších funkcí + parametrů dle konkrétního stavu včetně speciální dokumentace

vymezení základních pojmů = intenzivní péče v pediatrii

intermediární péče

= intenzivní péče nižšího stupně je poskytována při hrozící poruše některé ŽF

obligatorní obsah OD intenzivní péče nižšího stupně (zdroj = seznam zdravotních výkonů dle vyhlášky MZ ČR č. 493 / 2005 Sb.)

**trvalé neinvazivní monitorování
nejméně jedné ŽF**

nitrožilní infuzní léčba

bilance příjmu a výdeje tekutin

intenzivní péče

= intenzivní péče vyššího stupně je poskytována při poruše jedné nebo více životních funkcí

obligatorní obsah OD intenzivní péče vyššího stupně (zdroj = seznam zdravotních výkonů dle vyhlášky MZ ČR č. 493 / 2005 Sb.

**trvalé neinvazivní monitorování všech ŽF
včetně záznamu**

**aktivní opakované intervence pro poruchu
funkce nebo vnitřního prostředí**

speciální dokumentace

resuscitační péče

resuscitační péče je poskytována při selhání jedné nebo více životních funkcí

obligatorní obsah OD resuscitační péče (zdroj = seznam zdravotních výkonů dle vyhlášky MZ ČR č. 493 / 2005 Sb.)

invazivní monitorování

umělá plicní ventilace

intenzivní péče v pediatrii

základní monitorace:

DF, PF, NIBP, SpO₂, T = dechová frekvence, pulsová frekvence + EKG křivka, neinvazivní TK, periferní oxymetrie, tělesná teplota

rozšířená a speciální monitorace:

ventilace:

dechový objem –TV, minutový dechový objem = MV, ventilační tlaky: vrcholový tlak = PIP, střední tlak v DC = Pmean, tlak v DC na konci výdechu = PEEP, inspirační čas = T_{insp.}, expirační čas = T_{exp.}, poměr inspiria k expiriu = I:E, parciální tlak CO₂ na konci výdechu = ETCO₂, plicní rezistence = R, plicní poddajnost = C, atd.

oběh:

křivka EKG, invazivní (přímý) arteriální tlak = IBP (včetně kalkulovaného MAP), centrální žilní tlak = CVP, perfuse periferních tkání, detailní hemodynamické parametry

CNS:

intrakraniální tlak = ICP, cerebrální perfusní tlak = CPP, kontinuální monitorace EEG křivky, nárazově S_jO₂, nárazové měření ICP na zevní komorové drenáži nebo při LP

speciální monitorace:

intraabdominální tlak
tlak v tkáních ohrožených rozvojem kompartment syndromu
nepřímá kalorimetrie = R/Q kvocient
bioimpedance = celková tělesná voda

invaze:

zajištění přístupu do cévního řečiště

žilní řečiště

periferní žilní kanyla, intraoseální vstup, centrální žilní katétr = CŽK (PICC = v. jugularis externa, v. axilaris, v. cephalica, v. basilica, v. anonyma + vv. antebrachii, v. umbilicalis = neonatologie , jedno- či víceluminální CŽK, tunelizovaný CŽK (Broviac, Hickman), CŽK s aplikačním portem
speciální vstupy = katétr pro eliminace, katétr do JB, Swan-Ganzův katétr, katétr pro semiinvazivní hemodynamiku (PICCO)

arteriální katétr

epidurální katétr

zajištění DC + aplikace UPV + oxygenační podpora + inhalační léčba

airway, maska pro neinvazivní ventilaci , laryngeální maska, kombirourka, endotracheální rourka, tracheostomická kanyla
nostrily, polomaska, kyslíkový stan, sety pro nebulizaci resp. mikronebulizaci, spacers, chambery

zajištění přístupu do GIT

naso- (oro-) gastrická sonda, nasojejunální sonda, gastrostomické vstupy, střevní stomie

zajištění vstupu do vylučovacího traktu

permanentní močový katétr, epicystostomický katétr, nefrostomie

drenáže

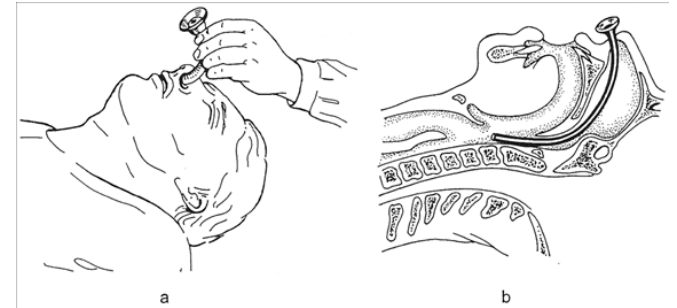
zevní komorová drenáž = ZKD, zevně – vnitřní biliární drenáž = ZVD, břišní drenáž, pleurální (hrudní) drenáž, atd.

zajištění volných dýchacích cest

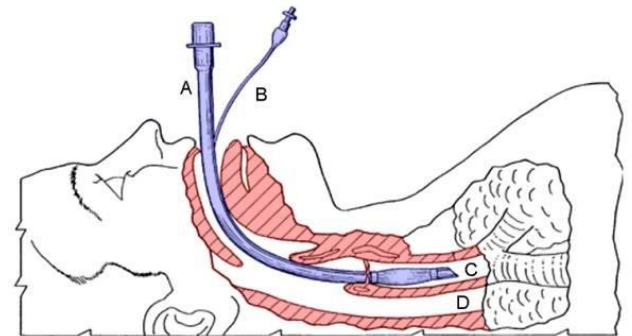
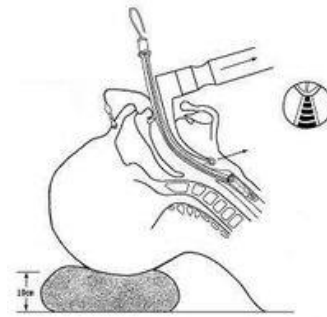
optimální polohování pacienta

výkonná odsávačka

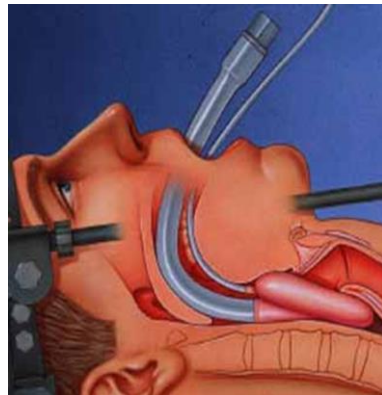
ústní a nosní vzduchovody

endotracheální intubace

alternativní pomůcky: laryngeální maska, kombirourka

koniopunkce, koniotomie, tracheotomie

nevhodnost nebo nemožnost zajištění periferního přístupu

nutnost rychlé objemové náhrady při šokovém stavu

dlouhodobá parenterální výživa

měření centrálního žilního tlaku
hemodynamická monitorace = Swan–Ganzův katétr

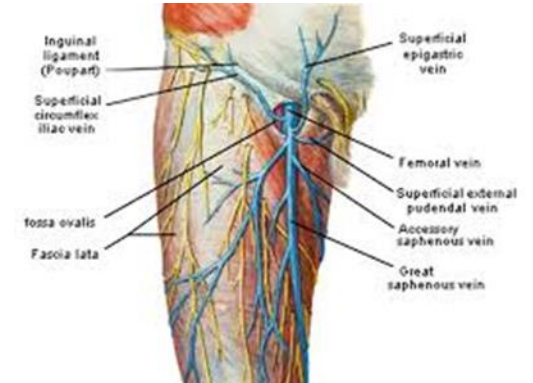
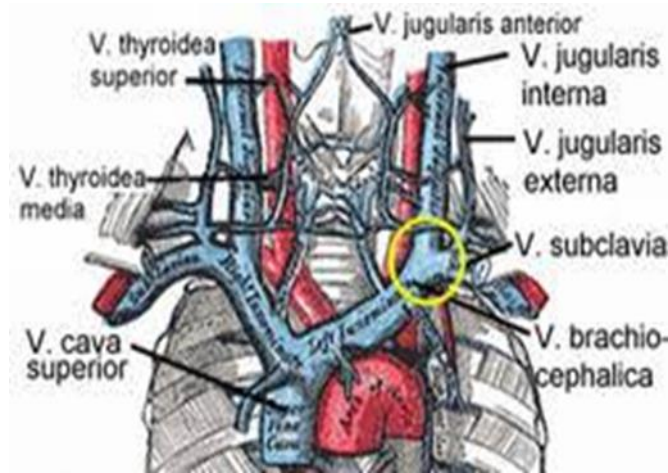
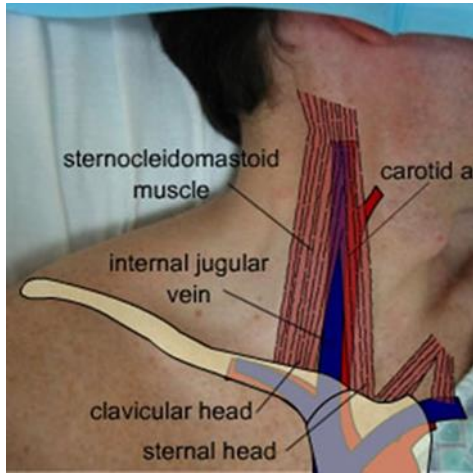
provádění eliminačních metod
hemodialýza, hemoperfúze, plasmaferéza

ECMO

chemoterapie
CŽK pro dlouhodobou aplikaci:
tunelizovaný katétr = Broviac, Hickman
katétr s aplikačním portem

centrální žilní katétr v pediatrické intenzivní (resuscitační) péči

vena jugularis interna
vnitřní krční žíla

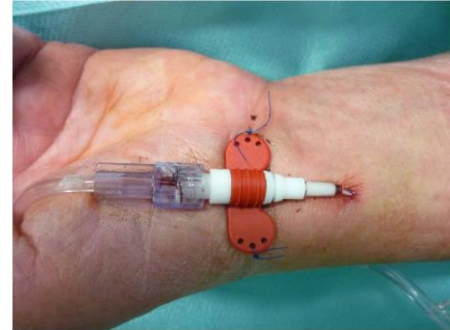
vena subclavia
podklíčková žíla

vena femoralis
stehenní žíla

indikace:

nutnost invazivního měření arteriálního tlaku
nutnost opakovaného odběru arteriální krve
hemodynamické sledování

relativní indikace:

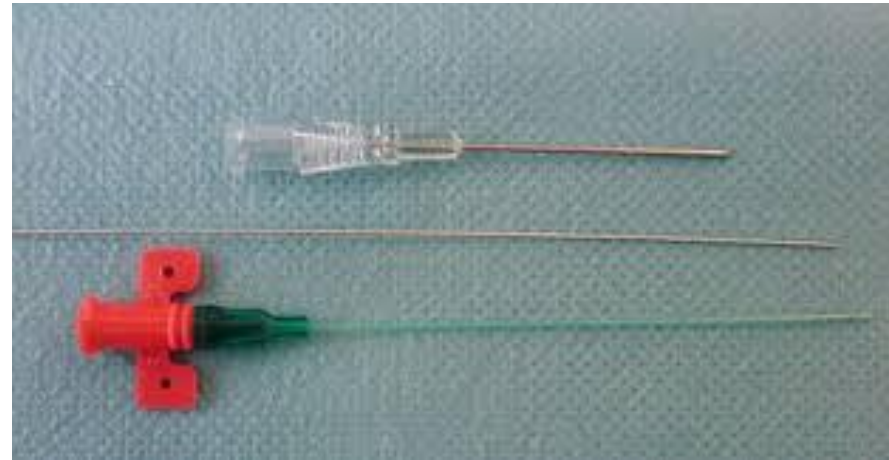
frekventní odběry krve k vyšetření při špatném stavu periferního cévního řečiště

nejčastější lokalizace:

a. radialis, ulnaris, dorsalis pedis, tibialis posterior, brachialis, femoralis (PICCO)

rizika:

ruptura stěny, spasmus,
disekce stěny - pseudoaneurysma
trombóza
ischémie distálně od kanylace
infekce

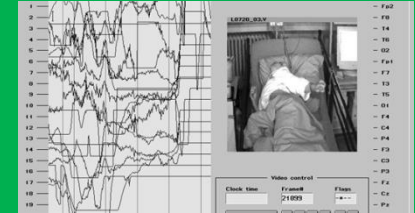
Není určen k aplikaci léků !!!!

kritické stavy v pediatrii = příčiny:

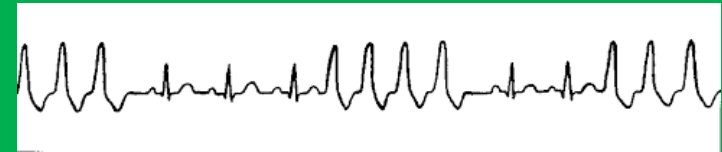
Závažné afekce CNS

= klinicky definované jako kvantitativní (ale i kvalitativní) porucha vědomí + příp. křeče

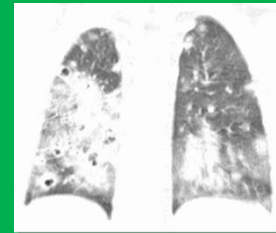
Selhání kardiovaskulárního systému

= klinicky definované jako šok

Selhání respirační soustavy

= klinicky definované jako respirační insuficience (nedostatečnost)

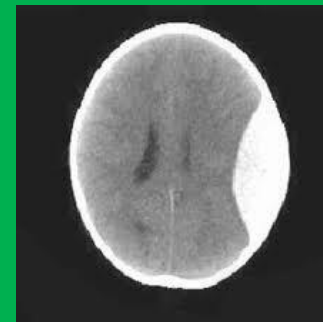
Rozvrat vnitřního prostředí

= nejobávanějším klinickým projevem je MODS (syndrom multiorgánového selhání)

Závažné trauma

= kraniotrauma, polytrauma, život ohrožující krvácení (ŽOK)

Závažná intoxikace

= léky, návykové látky, bojové otravné látky, jiné chemikálie, rostlinné alkaloidy, zvířecí toxiny

Příčiny rozvoje závažné poruchy vědomí u dětí

kraniotrauma	komoce, difusní axonální poranění, kontuze mozku devastující poranění mozku, nitrolební traumatické krvácení
epilepsie	pestrý obraz v dětském věku farmakorezistentní formy epilepsie maligní epileptická encefalopatie
febrilní křeče	terminus technicus = dle MKN dg: R 56.0
zánětlivé afekce	neuroinfekce = meningoencefalomyelitida, cerebritida, bazilární meningitida, mozkový absces autoimunitní afekce = ADEM, limbická encefalitida
strukturální léze CNS	VVV CNS, neurodegenerativní postižení postraumatické, pozánětlivé a posthypoxické afekce obstrukční hydrocefalus, jiné příčiny nitrolební hypertenze tumory CNS

Příčiny rozvoje závažné poruchy vědomí u dětí

cévní problematika	Netraumatické é krvácení = AV malformace, hemangiomy embolie nebo trombóza, hypertenzní encefalopatie autoimunitní afekce = vaskulitidy CMP, transitorní ischemická ataka, cévní spasmy stenózy karotid či vertebrobasilárních tepen
metabolické příčiny	poruchy ABR, metabolismu vody a elektrolytů, diabetes mellitus získané a vrozené hepatální léze, urémie VVV metabolismu
oběhové příčiny	kardiální insuficience a jiné šokové stavy synkopy = orthostatické, vasovagální VCC, získané kardiomyopatie maligní arytmie maligní systémová hypertenze
intoxikace	alkohol a jiné návykové látky, halucinogeny jiná farmaka = sedativa, hypnotika, salicyláty, atd. chemikálie = CO, CO₂, etylenglykol, atd. rostlinné alkaloidy, živočišné jedy
jiné příčiny	hypoxie, hyperkapnie, poruchy termoregulace, systémové infekce jiné endokrinní příčiny = hypopituitarismus, tyreotoxikóza, M. Addison psychiatrické afekce, funkční příčiny = afektivní záchvaty, hystérie

ŠOK

zásadní nepoměr mezi aktuálními potřebami tkání a nabídkou dodávaného objemu krve = život ohrožující selhání krevního oběhu s kritickým snížením orgánové perfúze a následným hypoxicko-metabolickým poškozením buněčných funkcí.

hypovolemický = nízký objem tekutin	ztráta krve: vnitřní či zevní krvácení ztráta plasmy: popáleniny ztráta tekutin: zvracení, průjmy, ileus
distribuční = vasomotorická dysfunkce	septické stavy anafylaktická reakce intoxikace míšňí trauma
obstrukční = uzávěr řečiště krevního proudu	plicní embolie tamponáda perikardu přetlakový PNO
kardiogenní = selhání srdeční pumpy	VCC či získané strukturální srdeční léze, arytmie, kardiomyopatie plicní hypertenze, závažná neurologická onemocnění intoxikace, hypoxicko – ischemické stavy, poruchy ABR a elektrolytů

Respirační insuficience (RI = **neschopnost respiračního systému zajistit adekvátní výměnu plynů**)

parciální: $\text{PaO}_2 < 8,0 \text{ kPa}$ ($< 60 \text{ torr}$) nebo $\text{PaCO}_2 > 6,6 \text{ kPa}$ ($> 50 \text{ torr}$)

globální: $\text{PaO}_2 < 8,0 \text{ kPa}$ ($< 60 \text{ torr}$) + $\text{PaCO}_2 > 6,6 \text{ kPa}$ ($> 50 \text{ torr}$)

Syndrom akutní dechové tísně (ARDS = acute respiratory distress syndrom)

etiopatogeneze: nepřiměřené zánětlivé reakce v plicní tkáni, kterou může vyvolat infekční i neinfekční agens. Během této reakce dochází k poškození plicních alveol, hromadění tekutiny v plicích a prodloužení difuzní dráhy kyslíku.

příčiny: plicní infekce a jiné afekce, polytrauma vč. popáleninového úrazu, masivní aspirace žaludečního obsahu, tonutí, akutní pankreatitida, sepse, intoxikace (heroin, barbituráty, salicyláty), inhalační toxiny (kouř a jiné iritační plyny či páry), alergické reakce, koagulopatie (DIC, opakované masivní převody krve)

Syndrom akutní dechové tísně u novorozence (RDS)

etiopatogeneze: je způsoben anatomicou a funkční nezralostí plic – nedostatkem surfaktantu. Postihuje téměř výlučně nezralé novorozence.

morfologicky: při nedostatku surfaktantu dochází záhy po narození k nekróze alveolárního epitelu, vytváří se hyalinní membrány, dochází ke kolapsu alveolů a rozvoji intersticiálního plicního edému (synonymum = **syndrom hyalinních blan**)

Příčiny rozvoje respirační insuficience u dětí

Dýchací cesty	<p>vrozená stenóza či získaná striktura, cysta, hemangiom, malacie infekce = tonsilitida, peritonsilární absces, para- či retrofaryngeální flegmóna či absces, epiglottitida, laryngitida, laryngotracheitida, obstrukční bronchitida, bronchiolitida</p> <p>lokální alergická reakce v HDC, generalizované alergické reakce, hereditární angioedém, astma bronchiale</p> <p>aspirace = tekutina nebo cizí těleso, tonutí, laryngospasmus, bronchospasmus</p> <p>obstrukce způsobené zevním tlakem na stěnu DC, trauma, perforace</p>
Plicní parenchym	<p>infekce = pneumonie, TBC, aktinomykóza</p> <p>aspirace, tonutí</p> <p>plicní edém, ARDS</p> <p>chronická plicní onemocnění = idiopatická plicní fibróza, exogenní alergická alveolitida, sarkoidóza, BPD, primární ciliární dyskinéze, cystická fibróza pankreatu, hemosideróza atd.</p> <p>VVV plic, pneumokoniózy</p> <p>traumatická kontuze plic, tumory</p>
Pleura, bránice a hrudní stěna	<p>PNO, fluidothorax, pleuritida, trauma, deformity</p> <p>VVV bránice = aplazie, dysplazie, brániční hernie</p>

Příčiny rozvoje respirační insuficience u dětí

CNS	kranio cerebrální trauma, nitrolební krvácení, míšní trauma neuroinfekce, autoimunitní afekce CNS, intoxikace epilepsie či jiné křečové stavy edém mozku, jiné příčiny nitrolební hypertenze SMA, VVV CNS, degenerativní postižení CNS
Periferní nervový systém	polyradikuloneuritida (sy Guillaine – Barré), myelitida, paréza n. frenicus, neuropatie při protražované UPV
Dýchací svalstvo	vrozené myopatie (myodystrofie), myasthenia gravis intoxikace (iatrogen ní poškození) myopatie při protražované UPV maligní kachexie, svalová únava při enormní fyzické zátěži
Oběhový systém	plicní embolie, hypertenze v malém oběhu VCC s významným P – L zkratem, získané kardiomyopatie s rozvojem kardiální insuficience jiné příčiny oběhového selhání s rozvojem šoku trauma, intoxikace